

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.12, april 2018

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Kirsten Vad

Tilsyn ved dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

Indledning til

“De Christnes Aand”

ved Lotte Hoffmann

Indhold

- 1 Baggrund
- 2 Resume
- 3 Kirkelig frihed
- 4 Vækkelsesmotivet
- 5 Anvendt litteratur

1 Baggrund

Digtet “De Christnes Aand” med førstelinjerne “Sover du? hvor kan Du sove, / *Christenhedens Folke-Aand!*” udkom i *Nordisk Tidsskrift for christelig Theologi*, bind 4, hæfte 2, som var en del af 1842-årgangen, men blev publiceret i januar 1843.

I 1825 havde Grundtvig påbegyndt sin kirkekamp med skriftet *Kirkens Gienmæle*, og i 1834 fremstillede han sit syn på kirkelig frihed i *Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet*. “De Christnes Aand” kan ses som en del af denne kamp for åndelig frihed og viser Grundtvigs ønske om ethvert menneskes ret til at leve efter sit hjertes overbevisning. Digtet inddrager teologiske fejder om den rette kristendom og beskriver den kristne ånd som nådens ånd, der tager imod alle uanset stand, rang, tro eller evner, når blot de af et ærligt hjerte vil tilhøre den kristne menighed (Hansen 1937-1966, bind 2, s. 96).

2 Resume

Digtet består af 34 strofer og afspejler i ordvalg og sprogbrug Grundtvigs forkærlighed

for den nordiske mytologi. Som titlen antyder, handler digtet om kristenhedens folkeånd, og førstelinjen kalder på dens vækkelse. Tiden er præget af sløvhed, og alle ånder ligger i dvale. I den katolske periode tænkte mennesket kun på kroppens velbehag frem for opbyggelige tanker, og der findes kun spor fra nordens tidligere helte og deres gerninger (strofe 2). Digtet kalder til kamp for åndelig og kirkelig frihed, og fremhæver i en allusion Luther som forkæmper for dette (strofe 3-7 og 17-18). Bibelkritikken, verdslige love og magtmidler kan og skal ikke ødelægge Guds ord og værk (strofe 12-13 og 20-22). Sandheden om Gud findes kun i himlen, og ingen skal straffes for ikke at have den korrekte religion. På jorden er den kristne ånd nådens ånd, og denne kan ingen påtvinges (strofe 24-25). I *Grundtvigs Sang-Værk*, bind 6, hæfte 2, *Varianter og noter til bind 3 og 4*, s. 244 f., gives en række fortolkende kommentarer.

3 Kirkelig frihed

I *Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet* (1834) argumenterede Grundtvig for større frihed inden for statskirken og fremstillede herunder kravet om dogmatisk og liturgisk frihed for præsterne. I “De Christnes Aand” anvendes nogle af de samme argumenter og formuleringer for kirkelig frihed. For eksempel knytter strofe 18 an til *Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet* s. 4. Her har begge tekster sammenlignelige formuleringer om det frie ord eller den fri mund og om bundne hænder til at udtrykke ønsket om præstelig frihed. Forbindelsen ses ligeledes i digtets strofe 24-25 og *Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet* s. 1, hvor det forkastes, at man skal kunne straffes for sin religiøse overbevisning.

4 Vækkelsesmotivet

“De Christnes Aand” har tydelige referencer til det oldnordiske heltedigt *Bjarkemål*. Dette ekspliciteres i strofe 3, hvor der står: “Vakde med dit Bjarkemaal / Midt imellem dovne Kroppe / Ham, som trodsed Band og Baal”.

Bjarkemål kendes i Saxos gendigtning på latin, samt i et par strofer fra Snorres *Olav den Helliges saga*. Heltedigtet handler om Rolf Krakes nederlag i Lejre, da den svenske kong Hjarvard ved list overfalder og dræber Rolf og hans mænd. Digtet er formet som en dialog mellem to af Rolfs mænd, Hjalte og Bjarke (deraf navnet), og begynder i Saxos version med Hjaltes forsøg på at vække Bjarke (Saxo, bog 2, kap. 7; jf. Saxo 2000).

Grundtvig havde tidligere arbejdet med *Bjarkemål*. Dette ses både i 1817 med “Bjarkemaalets Efterklang” (som i kladden havde titlen “Bjarke-Maalets Efter-Klang til Morten Luthers Minde” og formentlig var tiltænkt som vækkelsessang til reformationsjubilæet, jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 737) og i hans fordanskning af Saxos *Danmarks Krønike* fra 1818. Vækkelseskaldet lød her: “Vaagner, vaagner, danske Helte! Springer op og spænder Belte!” (Grundtvig 1817, s. 91) og “Nu bort med Søvn og Døsighed / Af Sind og Øien-Kroge! / Hvad Klokken slog, vi Alle veed, / Nu er det Tid at vaage!” (Grundtvig 1818, s. 107). Ud over vækkelsesmotivet om at vågne op til dåd og handling har “De Christnes Aand”, ligesom Grundtvigs *Bjarkemål*-digte,

referencer til nordisk mytologi og dens helteskikkelser og gerninger.

5 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1817) "Bjarkemaalets Efterklang" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 3, s. 91-94. København.
- Grundtvig 1818, se Saxo Grammaticus (1818-1823).
- Grundtvig, N.F.S. (1825) *Kirkens Gienmæle mod Professor Theologiæ Dr. H. N. Clausen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1834) *Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1842) "De Christnes Aand" i *Nordisk Tidskrift for christelig Theologi*, bind 4, hæfte 2, s. 149-156. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1944-1964) *Grundtvigs Sang-Værk*, bind 1-6, bind 6, hæfte 2: (1961) *Varianter og noter til bind 3 og 4*. udg. Uffe Hansen mfl. København.
- Hansen, Uffe (1937-1966) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens Historie og Indhold*, bind 1-3: bind 2 *1837-1850*. Odense og København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
- Saxo Grammaticus (1818-1823) *Danmarks Krønike af Saxo Grammaticus*, overs. af N.F.S. Grundtvig, bind 1-3; bind 1 (1818). København.
- Saxo Grammaticus (2000) *Saxos Danmarkshistorie*, bind 1-2, overs. af Peter Zeeberg. København.